

SLOUPEK ŠÉFREDAKTORKY

Český ráj je jedním z nejstarších chráněných území u nás. Dominantou jsou pískovcová skalní města, věže, brány a jeskyňky. Společně se zříceninami středověkých hradů a zámků propůjčují této krajině pohádkovou atmosféru. Sobotka je součástí této krásné oblasti a sama může nabídnout několik zajímavých i mimořádných skvostů. Díky nim je výjimečná. Výjimečný je i festival na začátku léta. Festival českého jazyka, řeči a literatury.

Obecně známe festivaly hudební, divadelní, filmové ale festival češtiny? Kdo by na něj šel? Co se na něm děje? Vážení a milí čtenáři, toto vydání časopisu je z velké části věnováno Šrámkově Sobotce. Najdete zde různé pohledy na festival a myslím, že už řadu let ne-

byla „šrámkovka“ tak důkladně zhodnocena. Já bych velmi chtěla poděkovat kolegyním z MKS a spolupracovníkům z Přípravného výboru festivalu. Poděkování patří také Janě Knapové za zapůjčení prostor školy, kde se spalo, vzdělávalo i vystavovalo. M. Balcarovi za prostor Jednoty bratrské, který byl využit pro vzdělávání v dílně s názvem „Cestou k literární kritice“, Z. Badové za MC Āpík, J. Šlechtové za sokolovnu kde se odehrála divadelní představení. Prostor fary a přilehlé zahrady nám pronajal děkan V. Novák. Velké poděkování chci vyjádřit i M. Čepičkovi a fotbalovému klubu, který poskytl nezištně prostor umývárny pro Dětskou divadelní skupinu České besedy Horní Daruvar z Chorvatska. Děkuji všem ubytovate-

lům i hotelu Pošta a restauraci Maštal za zajištění stravování. Díky patří soboteckým hasičům za služby a hlídky na koncertech. Technickému středisku Sobotka a jmenovitě M. Konečnému, který fungoval jako dopravce při zajištění scénických čtení i o státním svátku.

Děkuji městu za podporu a starostovi L. Jenčkovi za přivítání „šrámkovců“. Děkuji vám všem občanům za vstřícnost a pochopení. Víím, že je to náročný týden, ve městě je najednou o hodně víc lidí a může se stát, že jsou vyprodané rohlíky a ze zahrady Šrámkova domu se ozývá zpěv až do ranních hodin. Zkrátka pozdvižení na městě. A nyní ze stínu 68. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka vychází již přípravy na další ročník s pracovním názvem „Cesta“.

Přeji všem hezký zbytek léta.

Pavína Havlová

KULTURNÍ TRADICE

68. ŠRÁMKOVA SOBOTKA

SOBOTKA

JE TO KRÁSNÉ, JEDINEČNÉ A MOC SE TO NEDÁ POPSAT.
MUSÍTE SEM ZA ROK PŘIJET.

Začátek července je v Česku ve znamení festivalů; koho v tomhle čase nepotkáte s visačkou na krku nebo s barevným páskem na zápěstí, ten je společensky úplně odepsaný. Milovníci červených koberců jezdí do Varů, máničky v džínových vestách se dostávají do varu někde pod pódiem a my, co chodíme do kina akorát na Aristokratku a posloucháme Javory, tu ještě pořád máme Šrámkovu Sobotku – festival českého jazyka, řeči a literatury. V minulých letech jsme ho ošklivě zanedbávali, ale letos jsme s Hankou přijeli aspoň

na tři závěrečné dny. A byl to popravdě ten nejhezčí začátek léta. Nevím, jak je to ve Varech nebo v Dolních Vítkovicích, ale Sobotku festival kompletně promění. Zpola radostná a zpola slavnostní nálada prostoupí celé město, jako lehký ranní opar se chvěje v ulicích, přelévá se do restaurací a kaváren, plní sály sokolovny, spořitelny a dalších budov, které se na týden promění v posluchárny, divadla a kluby. V zahradě Šrámkova domu, kde je festivalové centrum, zázemí a hlavní venkovní stage, i bez předchozí domluvy potkáte každého,

s kým chcete mluvit. Mezi posedávajícími profesory bohemistiky a literární vědy pobíhají jejich někdejší studentky v letních šatech, kterým se u nohou batolí děti v kalhotách na jednu kšandičku, introverti s plnovousem si nad kelímky s pivem čtou básně a z blízkého kostela se se chvějivým žářem poledne nese odbíjení zvonů. Je to krásné, jedinečné a moc se to nedá popsat. Musíte sem za rok přijet.

Petr Kukul

(Se svolením autora převzato z deníku Metro 15. 7. 2024).

ZÁŽITKY JAKO NA DLANI

Na Sobotce mám mimo jiné ráda, že zatoužíme-li po zážitku či zajímavém setkání, stačí často vyjít pouze na zápraží domu a příležitost na sebe nenechá dlouho čekat. Věřím, že tomu nebylo jinak ani na začátku prázdnin, kdy město tradičně oslavilo rodáka Fráňu Šrámka a společně s ním také český jazyk, řeč a literaturu. Ráda bych se s vámi podělila o několik bezprostředních dojmů z 68. ročníku a zároveň o zamyšlení nad tím, kam směřuje festival s výhledem ke svému výročnímu 70. ročníku.

Začnu svižnou bilancí. Šrámkova Sobotka nabídla opět téměř sedmdesát pořadů v mnoha programových liniích, souběžně proběhlo ještě osmnáct různých vzdělávacích kurzů – dílen – zaměřených na tvůrčí práci se slovem. Těch se zúčastnilo 165 frekventantů napříč věkovým spektrem – od dětí přes studenty, učitele a ostatní zájemce. Lektoři učili v průběhu týdne kreativně psát, pracovat s hlasem či překládat z cizího jazyka, mohli jste se s nimi ale také vyzkoušet natočit rozhlasovou hru, divadlo poezie, sborový zpěv i recitaci, a to vše v době, kdy vaše dítě tvořivě natáčelo podcast, psalo nebo se účastnilo divadelní dílny.

Ve výčtu jsem zmínila recitaci – ač se to tak nemusí zdát, recitační dílny jsou bezpochyby jedním z největších festivalových lákadel. Nikde jinde než na Šrámkově Sobotce totiž nemáte příležitost hledat cestu k přednesu a navíc ještě pod vedením špičkových lektorů v oboru. Sobotka se tak dostává do povědomí nejen recitátorů společně s Prostějovem či Valašským Meziříčím.

Letošní téma festivalu *Ve stínu* slibovalo představit a nahlédnout vše, co není vidět, je buď přehlíženo, marginalizováno, a nebo už ze své podstaty skryto. Zároveň dávalo prostor připomenout ty, na které se již z různých důvodů a mnohdy neprávem zapomnělo – na koho padl stín slavnějšího kolegy, kolegyně, manžela či rodáka. Tak se ze stínu vynořila hned druhý festivalo-

vý večer Milka Hrdličková Šrámková. Na prknech Městského divadla jsme mohli potkat nejen velkou a obětavou manželku básníka, ale také průkopnici práv žen, vášnivou cestovatelku, osobu literárně činnou, ale především zakladatelku soboteckého muzea a archivu F. Šrámka a iniciátorku vzniku Šrámkovy Sobotky. Další divadelní představení pomyslně nasvítla třeba Václava Šolce, zastíněného známějším Šrámkem, básnířku Suzanne Renauld, která navzdory svému aristokratickému původu prožila krušná válečná i poválečná léta v chudobě na českém venkově po boku svého manžela, spisovatele Bohuslava Reynka.

V souvislosti s divadelním programem nelze nezmínit sokolovnu, již se také letos podařilo takřkajíc vyvézt ze stínu. Ačkoli se jedná o budovu s největším sálem v okolí – kapacita improvizovaného hlediště je trojnásobná v porovnání s kapacitou v Městském divadle – 10 let se na jevišti nehrálo kvůli havarijnímu stavu divadelních tahů. Zdvihací zařízení nad jevištěm, které hrozilo zřícením, se podařilo součinností MKS, města a Sokolu Sobotka zabezpečit, sokolovna si tak mohla zažít pomyslný comeback v podobě tří divadelních představení. Dvě se odehrála právě na jevišti, tzv. na kukátko. Spolek Kašpar první festivalový večer uvedl postapokalyptickou černou komedii s názvem 2084, ve čtvrtek Divadlo D21 představilo inscenaci Emil čili O Háchovi, která získala mj. Cenu Marka Ravenhilla 2020 a 2021 za nejlepší inscenaci současné hry a mnoho dalších nominací. V alternativním rozestavení sálu zazářila také tanečně stylizovaná inscenace Orloj od čtyřčlenného dívčího souboru Poslední nakonec z Mladé Boleslavi.

Přestože se letos podařilo sokolovnu v průběhu festivalu třikrát rozžít, zprovoznění jeviště je stále spíše na počátku snah o záchranu tohoto unikátního prostoru, který je v neutěšeném stavu a zasloužil by si větší finanční injekci. Vždyť benefitů, které by mohl přinést plný provoz, je nespočet – nejenom že

má sokolovna potenciál přivítat festivalové návštěvníky z města i širého okolí, důstojnější zázemí by si zasloužily také další akce města jako ples či taneční kurzy. Tak snad svítá na lepší časy!

Nejen v sokolovně však bylo živo. Sobotecká prostranství opět prostoupila hudba a literatura, letos pronikala i na místa neobvyklá. Divadlo se tak hrálo i v zastrčeném dvorku v Baštecce ulici, který na první pohled nevyhlíží přívětivě, ale pro ztvárnění scénického čtení věnovaného bezdomovecké poezii se ideálně hodil. Poslechové pořady jste si mohli vychutnat nejen v hledišti Městského divadla či na zahradě, ale též v nočních hodinách při svíčkách na schodech Humprechtu s využitím technologie silent disco.

Besedy, přednášky, výstavy a filmové projekce byly rovněž věnovány osobám či postavám ve stínu, menšinám a důležitým profesím, na které není příliš vidět, jako jsou archiváři, bibliografové či nakladatelé. Každé odpoledne bylo pamatováno i na děti, na dětský pořad navazovala výtvarně-hudební dílnička pro děti od 3 do 8 let. A rodiče se mohli zatím zajít podívat na besedu či jen tak zajít na kávu a užít si pár chvil klidu.

Milovníkům hudby byla nabídnuta pestrá paleta žánrů – od vážné hudby, přes komorní zážitky s hlasem a kontrabasem, folkové písničkáře až po vrcholnou smršť energie vycházejících hvězd Daniela Kranicha a Ivo Sedláčka z alternativního rapového dua P/ST. Všechny založené na chytrých a zajímavých textech a prací s jazykem. Naštěstí nám počasí přálo a z venkovních prostorů jsme se nemuseli přesouvat pod střechem často. Pokud jste zavítali na zahradu Šrámkova domu, zažili jste to s námi!

Festival navázal spolupráci i s Jičínským muzeem a vrátil se na Šolcův statek, kde začínalo letošní Poetické odpoledne věnované 100. výročí narození paní Šárky Štembergové, která v Sobotce vedla více jak 20 let dětskou Přípravku Recitačního studia Šrámkova domu. Na tomto pořadu vystoupila i řada Soboteckých, možná jste záběry

zahlédli i v hlavních večerních zprávách na ČTI. Sobotecké jste měli možnost vidět i v dalších pořadech – na Zahájení festivalu, v scénickém čtení Poezie periferie či v sobotní Dofestné. Festivalu se otevřela i škola, farní zahrada, kostel a fara, kde se odehrála většina dětských pořadů, ale i dílen a seminářů. Rádi bychom touto cestou poděkovali vedení Základní školy, zvláště paní ředitelce Janě Knapové, a panu děkanovi Václavu Novákovi za vstřícné zázemí.

Na závěr však ještě související drobný postesk. Dlouhodobě nás trápí nedostatečný, stále klesající počet ubytovacích kapacit ve městě. Situace

se zhoršila po covidu, vypuknutí války na Ukrajině a uzavření Bůrovny. Ubytování více návštěvníků znamená přínos pro místní poskytovatele služeb, pro festival pak větší finanční samostatnost a společně se získanými granty také ambicióznější možnosti v dramaturgii. Proto trvale hledáme další příležitosti k ubytování ve městě. Pokud v prvním prázdninovém týdnu můžete nabídnout placené ubytování v soukromí, neváhejte nás kontaktovat, adresa je na konci tohoto textu, rádi toho využijeme.

Nezbývá než konstatovat, že letošní ročník máme sice za sebou, ale přípravy na ten nadcházející už jsou v plném

proudu. 69. ročník nyní nese pracovní název Cesta. Kam se společně budeme vydávat a jaké cesty budeme v roce 2025 zažívat, je zatím obestřeno tajemstvím, co ale již nyní víme, že to bude cesta k výročímu 70. ročníku, který by měl své jubileum patřičně oslavit. Doufám, že budete slavit s námi – z celého srdce se snažíme ukázat, že festival není jen pro tzv. šrámkovce, ale stejnou měrou pro místní. I proto se ptáme – co byste si přáli zažít na Šrámkově Sobotce? Jaký program by vás oslovil? Pište! Na adresu info@sramkovasobotka.cz. Budeme se těšit.

Lada Blažejová

DOJMY ZE ŠRÁMKOVKY

První červencový týden se Sobotka bez přívlastku mění na Sobotku Šrámkovu. Člověk z toho jednoho slova navíc má vždycky hrozně moc dojmů, takže jsem si řekl, že se o ně podělím. Letošní ročník nesl titul „Ve stínu“, inspirován kulatým výročím facsinující ženy, která tak trochu zůstává ve stínu Fráni Šrámkova. Tedy zakladatelky festivalu, feministky, úřednice, novinářky, Šrámkovy družky a – soudě podle její korespondence – skrz naskrz prima ženské Milky Hrdličkové Šrámkové. Kdo ji nezná, či jen matně, nechť zavítá do knihovny a seznámí se s ní na výstavě O Milce. O ní tu řeč nebude, nýbrž...

O PŘEDSTAVENÍ 2084

Toto není dojem můj. První festivalové divadlo, svým názvem i obsahem navazující na Orwellovu temnou vizi z románu 1984, jsem nestihnul. Ale určitě si na něj zajdu do Celetné. Nejlepší reklamu mu totiž udělala moje mamka, když své dojmy po představení shrnula větou: „To bylo nejhorší divadlo, co jsem kdy viděla.“ Ukázalo se, že tím ale nemyslí, že by představení nebylo povedené, naopak. Bylo až moc povedené, až moc se tvůrcům podařilo předat to, co předat chtěli. A to nebyly žádné hladivé, uklidňující, povznášející myšlenky.

Jak to popsala mamka, zřejmě zakuklená divadelní kritička: „To představení znamenalo zhmotnění mých děsů, ale zároveň i podivné uklidnění z toho, že nejsem sama, kdo se bojí.“ Člověk chce často jít do divadla, aby se zasmál, aby se dojmul, aby uniknul svým obavám. Ale někdy je dobré vystavit se zážitku, který s člověkem zacloumá, který mu nedá spát, který ho přiměje trochu jinak prožít nebo chápat svět.

O P/ISTI

Hit letošního hudebního programu. Žánrové zařazení: „Alternativní / experimentální rap s nášlapem do tvrdý elektroniky“. Kombinace ostrých textů s básnickými kvalitami, hlasitého dunění a stříkající energie. Koncert, který by leckdo na „festivalu českého jazyka, řeči a literatury“ nečekal. Sám bych taky nečekal, že mě tak nadchne. A sama dvoučlenná kapela byla zřejmě zaskočena tím, jak se jim zhruba na hodinku povedlo zdrženlivě usazenou a rozpovídanou společnost na zahradě proměnit v tančící a tepající shluk těl, zcela napojený na naléhavá slova a ještě naléhavější rytmy. Je zkrátka ohromně osvobozující sebou občas chvíli jen tak mlátit – a pak si zase sednout, dopít pivo a dovyprávět historku.

O TRADICÍCH

Když se nějaká akce odehrává 68 let, tak se dá čekat, že se kolem ní vytvoří řada různých tradic, rituálů, institucí, vtipů srozumitelných jen zasvěceným. Tím spíš, když se jedná o akci, která pro většinu zúčastněných představuje srdeční záležitost. Šrámkovka má takových tradic tolik, až se někdy zdá, že se z nich prakticky skládá. Je to někdy organizované, někdy spontánní a zpravidla krásné. Váže to lidi k sobě, k festivalu a k městečku, dává jim to pocit sounáležitosti. Jenže i tahle mince má i druhou stranu. Ty stejné tradice, zvyky a narážky, které mezi letitými účastníky festivalu vytvářejí pouto, mohou pro ty, kdo přicházejí z venku, představovat zeď. Je pak snadné nabýt dojmu, že festival je určen jen těm, kteří znají X, četli Y, zažili Z, smějí se na stejných místech, navzájem se všichni znají jménem, srdečně se objímají a vzpomínají. Co s tím? Naštěstí existuje jedna instituce, která dokáže všechny spojit a bariéry, stud i ostrážitost prolomit...

O VOKÝNKU

...ale letos v této formě naposledy. Legenda, instituce, až dosud pevný bod, kolem něž se festival do značné míry otáčí. Vokýnko, propojující hasičárnu a Zahradu Šrámkova domu, propojující Sobotáky se Šrámkovci, napojující všechny přítomné. Příští rok se bude bý-

valá hasičárna stavebně přetvářet k nepoznání, takže osud Vokýnka je krajně nejistý. Je na čase uzavřít účet, spočítat všechna piva, vína, párky i roztékající se nakládané hermelíny – a pak si dát pro jistotu ještě jednu rundu na cestu. A věřit, že Evina parta si najde jiné vokýnko, ze kterého vyvolávat „TOASTY“.

O EMILOVI ČILI O HÁCHOVI

A další, pro festival snad přece jenom významnější, pojídlo může být prostě dobrý program. Jedním z vrcholů v tomto směru letos byla inscenace Divadla D21 Emil čili O Háchovi, ověšená divadelními cenami. Nabitá spořitelna viděla hravé a zábavné a přece především svíravé a temné drama jednoho z nejsmutnějších politiků našich dějin. Viděl jsem to podruhé a asi ne naposled.

O VŠEM OSTATNÍM

Rád bych pověděl ještě něco o tom, jaké to je, vidět rodnou Sobotku očima kamarádů, kteří tu jsou první a úplně

Foto: R. Vokounová

jim učarovala, o chvějícím se vzduchu ve spořitelně při přednášce o citoslovících, o zpěvu písně V bleděmodrém trabantu až do svítání, o vytírání kaluže před Vokýnkem, o vrcholech i pádech autorských a scénických čtení, o představení Orloj, kterému byla slast nerozumět, o málem uskutečněném rap battlu ve dvě ráno s dávným kamarádem

ze základky, o dětech, které rostou jako z vody, o dorostencích, kteří zrají jako víno, o zasloužilých bardech, kteří nestárnou, o výstavách, besedách, filmech, posleších a dílnách, ale jaksí na to nezbyvá místo. Takže nejlépe bude, když na Šrámkovku za rok dorazíte taky a nasbíráte dojmy vlastní.

Adam Hošek

(NEJEN) PRÁZDNINY S FESTIVALEM

Když se ohlédnu a zjistím, že letos jsem zažil Šrámkovku již po jedenácté, jímá mě neklidná nostalgie. Vzpomínám si, jak jsem v prvních letech zprvu pouze skotačil na tradičním nedělním Poetickém odpoledni. První setkání na sebe nenechala dlouho čekat, začal jsem se více účastnit programu a festivalových dílen. Na festivalu a místní atmosféře navíc pro mě bylo něco téměř magického. Najednou se stalo, že začátek prázdnin se neodmyslitelně propojil právě se Sobotkou.

Jelikož mi Sobotka uhranula, festivalem žiji, i když zrovna nejsme v kalendáři na začátku července – čtvrtým rokem působím v roli produkčního a dramaturga. Ačkoli jsou pro mě návraty do Sobotky stále radostí, vnímám už festival přeci jen trochu jinak než z pozice účastníka. Je pro mě vždycky úlevou, když se všechno jakž takž podaří, všichni se zdají být spokojeni, nikdo nepřijde k úhoně. Zároveň si čím dál tím

víc uvědomuji, jaký záprah je celý týden pro město. Bylo-li letošní téma *Ve stínu*, je třeba uznat, že průběh festivalu má samozřejmě i své stinné stránky. Šrámkovka je sice milým koncentrátem nevšedních zážitků, lyrika vyvěrá ze všech koutů, narušení každodenní rutiny festivalovým ruchem však nemusí být každému příjemné, stejně tak prorůstání programu celým městem. Ačkoli se snažíme být co nejvíce ohleduplní, ne vždy všechno vyjde hladce. Díky proto všem soboteckým za součinnost i trpělivost.

Přesto doufám, že festival je událostí, která má v Sobotce své místo. V souvislosti s tím nelze nezmínit, že v současnosti je většina organizačního zázemí Šrámkovy Sobotky tvořena členy a členkami místního Studia Šrámkova domu. Více než desítka mladých nadšenců se stará o technický průběh, jsou k dispozici účastníkům jako delegáti, spravují web a sociální sítě festivalu a zasahují také do festivalové dramatur-

gie. V neposlední řadě provází festivalovým týdnem prostřednictvím hlášení místního rozhlasu. Vyrůstá postupně nová místní generace, která by se pro Sobotku i festival rozkrájela, což mě moc těší. Zároveň se snad potvrzuje, že Šrámkova Sobotka není akcí, která by se dělala bez ohledu na život města, uzavírala se do sebe a nechtěla sobotecké za partnery. Ba naopak!

68. ročník máme za sebou, nyní přišel čas bilancování, vyúčtování, ale také nových výhledů, neboť co nevidět bude potřeba poslat grantové žádosti pro nadcházející sezónu a paralelně vršit nápady na další ročník. Letos se podařilo pro festival získat 620 000 Kč od Ministerstva kultury a 200 000 Kč od Královéhradeckého kraje. Větší část festivalového programu je přístupná zdarma, u zbývajících se snažíme držet ceny vstupenek na nejnižší možné úrovni, proto se Šrámkova Sobotka neobejde bez podpory města. Dlouhodobě

se však snažíme hledat další partnery a příležitosti, aby festival zůstal dostupný a mohl si dovolit nabízet program v současné pestrosti a rozsahu, aby si mohl vybrat opravdu každý.

Jsem rád, že se letos podařilo uskutečnit necelých dvacet dílen a skoro sedmdesát pořadů – patero přednášek, autorských čtení, čtyři scénická čtení, besedy, šest divadelních představení, pětici koncertů včetně odpoledního programu pro děti a další. V součtu měl program kolem čtyř tisíc diváků. Často jsem potkával sobotecké tváře, místní mají ve výsledném počtu doza-

jista výraznou stopu, což mě moc těší. Ve spojitelně zazářila Lucie Trmíková, sokolovna téměř praskala ve švech při představení Emil čili O Háchovi. Obzvláště si cením vycházky s Karolem Bílkem, v jejímž průběhu jsme ozkoušeli výklad prostřednictvím sluchátek. Myslím, že zvláště pro program věnovaný regionu má tento princip velký potenciál a obzvláště, čeká-li nás příští rok téma *Cesta*.

Upřímně věřím, že Šrámkova Sobotka je výrazným zářezem na české kulturní mapě a městu ledacos přináší. A nejenom jemu – z vlastní zkušenosti

mohu s lehkým sentimentem potvrdit, že festival je jedna z nejlepších věcí, která mě potkala. A vzhledem k množství lidí, kteří se podobně jako já rádi vracejí, očividně nejsem sám. Ačkoli je srpen a teprve se rozjíždí mašinerie nového ročníku, než se nadějeme, přehoupne se konec roku, počáteční výhledy se několikrát promění, rozjede se rok nadcházející a tradá, máme tady zase začátek července. Těším se na další zářez na ročníkové pažbě, těším se, co společně prožijeme. Díky, že můžeme!

Jan Trč

ŠRÁMKOVA SOBOTKA / VE STÍNU

V úvodním textu programového katalogu letošního ročníku festivalu českého jazyka, řeči a literatury Šrámkova Sobotka Mgr. Vlastimil Čech, Ph.D., po úvodním obrazu postavy Stínu v pohádce Hanse Christiana Andersena, který se odpoutal od svého nositele učence, rozvádí překvapivě širokou paletu významů, možného užití a kulturních kontextů výrazu stín, jehož metafora dala základ dramaturgické koncepci letošního programu. Jsou tu mimo jiné zmínky o Milce Hrdličkové, životní družce Fráni Šrámka, jejíž 140. výročí narození bylo jedním z prvních motivů volby stínu jako významové osy festivalu, jak potvrzuje i skutečnost, že se její silueta (ostatně také jistá forma stínu) stala součástí ústředního grafického motivu.

Mě v textu zaujala formulace o stínu jako „fázi, která předchází snaze vymanit se z tohoto stínu, překročit ho“, neboť poukazuje ke spojitosti světla a stínu, zatímco mám pocit, že v dnešní době žijeme ve stále výraznější konfrontační atmosféře nesmiřitelných protikladů, v nichž je jediným řešením agrese a ztráta smyslu či dokonce životů, i když i v příběhu Andersenovy pohádky je „stín Stínu zbaven života“. U stínu nicméně vnímáme výrazněji onu existenciální polohu – Čech hovoří

o „temné stránce našeho já“ či o „krajně zapomenutí“ – ostatně podobně jako tomu je u významově paralelních výrazů jako „zrcadlo“ či „maska“, ale také třeba „obraz“, „zvukový záznam“ či „překlad“, poukazujících i k tématu dvojníků a dvojení (Stín je, vedle celé řady literárních příkladů, jednou z jeho explicitních podob), spojenému s nejaktuálnějšími motivy dneška, jako je identita, jinakost a až módní téma všeobsahujícího traumatu. I tyto polohy se objevují v rozmanité podobě na letošní Šrámkově Sobotce.

Ve stručném komentáři mohu poukázat na úzký výběr programových položek širokého spektra přednášek, besed či diskusí, výstav, tvůrčích dílen, koncertů a dalších formátů. Z celého tuctu výstav na řadě míst bych zmínil fotografickou výstavu ornitologa Zdeňka Mrkáčka a skláče Jana Štohanzla. Především proto, že i k mému potěšení veřejnosti zůstal zpřístupněn Šolcův statek, místo od sobotecké kultury neodmyslitelné. Především bych ale měl položit důraz na výstavu o zmíněné šrámkovské osobnosti „ve stínu“, paní Milce, tedy Miloslavě Hrdličkové Šrámkové (1884–1958), jejíž zásluhou je, spolu s manželí Hejnovými, zachování odkazu básníka, ženy, která se vepsala do kulturní historie místa.

Na vernisáži výstavy *Milka* v čítárně Městské knihovny Fráni Šrámka uvedl osobnost moderní ženy archivář a historik Jan Bílek, jenž zde zpřístupnil autentické dokumenty, „výběr z dochovaných osobních dokladů, korespondence, rukopisů, výstřižků a fotografií“, zařazeno bylo čtení úryvků z Milčiných dopisů v podání Anny Josepfové. Bezprostředně s Milkou byla spojena *Návštěva u Šrámků*, tedy prohlídka Šrámkova domu (stavby, kterou paní Milka koupila se záměrem vybudovat zde muzeum), navazující na vernisáž, kde výklad podala Olga Bičíštová, žena, která je po desetiletí s festivalem mnoholetně spojena. V dramaturgické linii významných ženských osobností, které byly letos na Šrámkově Sobotce připomenuty, se ocitla také básnička Suzanne Renaud, manželka „ve stínu“ Bohuslava Reynka, kterou připomnělo představení divadelního spolku JEDL.

Moment vystoupení „ze stínu“ myslím dobře postihl koncept přednášky Mgr. Michala Fránka, Ph.D. *Skryté dějiny pesimismu v české literatuře 19. století*. Literární historik poukázal na to, že zatímco například v německé literatuře a filozofii byl pesimismus jedním z velmi výrazných hlasů své doby (Arthur Schopenhauer, Richard Wagner), podobně jako v literatuře ruské (Bazarov v Tur-

geněvově románu *Otcové a děti*), v literatuře české představoval, jak to sám pojmenoval, jakousi „ponornou řeku“. To znamená, že v obrozeneckém úsilí upínajícímu se k národu, přebíjejícím osobní pocity, nebylo těmto projevům popřáváno příliš sluchu. Přednáška přinesla řadu konkrétních příkladů zoufalství a dekadenci či „démona negativity“ v Zeyerově *Domu U tonoucí hvězdy*, Čechově *Poslední vánoční povídce* – v ní můžeme (oproti obecné představě národně oslavného básníka) sledovat dekadentní tendence a úzkost až existenciální. Fránkova přednáška (podobně i řada dalších v celé týdenní řadě) přichází právě s tímto posunem v interpretaci zaběhaných představ.

Jazykovědec doc. dr. Miloslav Vondráček, Ph.D., se v přednášce *Ve stínu velkých slovních druhů* věnoval tomu v oné „školní“ řadě poslednímu, tedy interjekcím (citoslovce). Standardní chápání členění na obvyklé slovní druhy zproblematizoval, když hovořil o centru a periférii (tj. stínu) či o jedné z teorií německého religionisty a lingvisty Maxe Müllera, podle níž se řeč vytvořila z citoslovců (známá podle přejmenování odpůrci jako haf-haf teorie, podobně fuj-fuj teorie). Vondráček na řadě příkladů podpořil tuto představu (třeba vojenský povel „Vlevo v bok!“ jsme zvyklí vnímat jako elipsu, „Udělejte ...“, ale není to citoslovce?), i tím, když zasadil úzce lingvistický pohled do „biologického“ kontextu (dětské žvatlání, repetitivnost a uspořádání emotivních výrazů, gestika) či psychologie (zmíněn třeba Jean Piaget, proslulý svými stádii kognitivního vývoje).

To vše jsou záležitosti oné studijní, didaktické vrstvy, či jak to nazvat u takových událostí jako je Šrámkova Sobotka. (Přestože přednášky a besedy jsou určeny široké veřejnosti, posluchačské jádro jsou studenti a učitelé „češtináři“). Myslím si ale, že přichází, návštěvníci či účastníci festivalu zblízka i zdaleka intenzivně vnímají nejen tematicky vymezené reflexe jednotlivých pořadů (vedle těch odborných je druhá, stejně tak důležitá skupina pořadů aktivně tvůrčích, dílen),

ale i rozplývavý fenomén samotného *po- bytu* „ve stínu“ stromů v zahradě Šrámkova domu nebo i, symbolicky řečeno, stínu loveckého zámečku Humprecht, vrhajícího jej na krajinu pod touto nově opravenou unikátní stavbou, národní kulturní památkou coby součást *genia loci* města a okolí.

Vrátím se zde k přednášce *Vítané místo ve stínu: prostor pro Čapkovy pátečníky* Mgr. Jana Bílka, Ph.D., a bezprostředně navazující prezentaci knihy *Pátečníci na fotografiích Karla Čapka*, kdy na pódium přišla spoluautorka knihy PhDr. Jarmila Schreiberová, odborná pracovnice Památníku národního písemnictví v Praze. Čapkovy pátečníci obzvláště v souvislosti s prezidentem Masarykem či několika známými literáty, jako byl Vančura, Langer či právě Šrámek, existují ve všeobecném kulturním povědomí. Ale zároveň „ve stínu“ a do větších podrobností prakticky neznámí. Dokonce do té míry, že bylo pro badatele velmi pracné a metodologicky komplikované některé z postav pátečníků, kteří jsou v knize prezentováni, bezpečně určit. Toto dvojí uvedení tématu ozřejmilo celou řadu věcí, které se dočteme v knize pojednané s vysokou knižní kulturou, mimo jiné i pozoruhodné příběhy osobností z nejrůznějšího spektra činností, v němž vynikly.

Na diskusi v zahradě Šrámkova domu se setkaly naopak žijící osobnosti: Do debaty s názvem *Profese ve stínu?* přijali pozvání novinář a spisovatel Karel Hviždala, pracovník Památníku národního písemnictví / Muzea literatury, muzejník Lukáš Prokop, lexikografka Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR Alena Přibáňová a šéfredaktor nakladatelství Paseka Jakub Sedláček. Zajímavý je otazník v názvu, jenž má naznačit pocity osobností těchto jednotlivých profesí, od sebe odlišných, ale zároveň se vždy vztahujících k výslednému produktu „slova“, který by právě bez nich nemohl vzniknout, ale i k celé řadě dalších aspektů s tématem souvisejících. Mohli jsme tak sledovat mimo jiné i posuny v profesních životopisech některých z pozvaných, proměnách

samotných profesí i uchování vědomí určitých kořenů, jako tomu je u Paseky, jednom z prvních soukromých polistopadových nakladatelství. Hviždala v zrcadle dvojice *tvůrce a slovo* obrátil pozornost od profese právě ke slovu, které se nachází v ohrožení devalvace, zkreslení a lži, když zároveň poukázal ke své poslední knize s rabínem Sidonem s názvem *Lež má krátké nohy*.

Zmínil jsem pouze zlomek ze široké programové palety letošního ročníku, určitě by si větší pozornosti zasloužily hudební a divadelní linie tohoto multižánrového festivalu o celkem (nepočítal jsem to přesně) snad sedmdesáti pořadech (podrobnější přehled nalezneme na stránkách festivalu, nebo v pořadu ArtCafé–*Co se skrývá ve stínu? 68. ročník Šrámkovy Sobotky zve na pouť krajinou českého jazyka*, v němž hovořili Lada Blažejová a Jan Trč). Snad bych ale měl ještě poznamenat dvě věci. S tématem stínu souvisí určitě i nebývale bohatá řada pořadů s „temným“ námětem, jako byl poslech *Pohřbení zaživa* na schodišti Humprechtu, či jiný poslech s názvem *Lidojedi*, hororová komedie z dílny Petra Pýchy a Jaroslava Rudiše.

Zcela jistě do tohoto segmentu patří třeba i představení Divadla D21 *Emil čili o Háchovi* či pořady, obsahující motivy traumatu či stigmatu, jako byla beseda *Hazárové – stigma jínakosti*. S aspektem humoru (a jinde i nonsensu, jenž je s horrorem dá se říci rodný bratr, ostatně humoru se věnovala i jedna z tvůrčích dílen, ta Dory Kaprálové) pak poslech *Krvavého románu*, klasiky a také parodie šestákové literatury, či již tradiční „nokturno“ *Společnost mrtvých básníků*. A v rozšíření poslech přes QR kód, vše pod souhrnným názvem *Ve stínu / stín strachy šelestí*, který připravil dramaturg Petr Gojda.

Pokud bychom tento aspekt místa (téma jednoho z minulých ročníků byl *genius loci*) chtěli označit novějším termínem, mohli bychom v tomto případě hovořit i o *sitespecific*. A jako rozšíření programové bohatosti návštěvníci mohli vnímat i širší nabídku míst konání pořadů. Vedle sálu *Spořitelny* (všechny do-

polední přednášky), *Městského divadla* či *Sokolovny* či *Zahrady Šrámkova domu* (odpolední autorská čtení a další prezentace či koncerty, ale také důležitého místa setkávání) nebo *Šolcova statku*, *Městské knihovny*, *kostela sv. Maří Magdaleny*, kde se koná každoročně nedělní mše a koncert (letos cembalo a fagot, interpreti Štěpánka Skalická a Radvan Skalický), byla v posledních letech veřejnosti zpřístupněná *Farská zahrada* či samotná fara, kde se konaly některé z workshopů, které by si zasloužily samostatné pojednání.

A také některá místa související i s generální rekonstrukcí dominanty města, zámku *Humprechtu*. Jeho prohlídce s kastelánkou Dagmar Faměrovou předcházela vycházka k zámku (*Minulost Sobotky*) s výkladem historika Karola Bílka. Vlastivědná vrstva kultur-

ního programu patří k těm historicky zakládajícím, i letos byla přítomná v dalších pořadech, jako tom o kostele sv. Jiljí v Markvarticích (projekce z cyklu *Památky a jejich lidé*). O festivalu si „zahrály“ lokality v blízkosti zámku, tedy alej pod Humprechtem (scénické čtení), *schodiště* k zámku, nebo dokonce *koupaliště (Šrámkova 11°, závod a pochod)*. Relativně blízko? je i *park u vlakového nádraží* (scénické čtení). Jinou podobou zpřítomnění krajiny byla beseda *Horizonty v mlze*, pojednávající o krajinomalbě (na ní vystoupili Eva Bendová a Vít Vlnas). A ovšem bych neměl zapomenout zmínit i ikonické *náměstí*, kde se odehrávají některé pořady a zároveň celý festival každoročně uzavírající sobotní *Třešňový jarmark*, ale také základní školu, která představuje zázemí pro účastníky.

Jednou z rovin festivalu je reflexe vrstvy jeho historie (mohli bychom i letos uvést řadu příkladů). Před čtyřiceti lety byla Šrámkova Sobotka čímsi jedinečným. Dnes, kdy každé místo prošlo úsilím o vybudování vlastní identity, v této tvrdé konkurenci skvěle obstojí, ze své jedinečnosti nic neztratila. Není pochyb o vyrovnaném vzestupu festivalu i v posledních problematických letech, která obecně právě neslynou přílišnou přízni kultury. Je to vždy malý zázrak nejen ohledně udržitelnosti (vypůjčil jsem si slovíčko od ekologů, ale proč jej neužít u kultury?), ale i úžasné atmosféry, související s každoročně novými impulsy pro dobu „po festivalu“.

Jan K. Čeliš

(plné znění textu dostupné
<https://jan-k-celis.webnode.cz>)

ŠRÁMKOVA 11° 2024 – OHLÉDNUTÍ ZA FESTIVALOVÝM BĚHEM A PROCHÁZKOU PO MALEBNÝCH ZÁKOUTÍCH ČESKÉHO RÁJE

Ve středu v podvečer se na městském koupališti v Sobotce konal 8. ročník této běžecko - turistické akce. Tentokrát se nám zcela podařilo naplnit motto letošního festivalu – běželi a šli jsme ve stínu. Bylo oblačno až zataženo a teplota běžecky příjemná, asi 20 stupňů. Být to o týden dříve, tak by hrozilo zrušení celé akce z důvodu tropického počasí. Také program letošního ME ve fotbale nám hrál do karet a ten den se nehrál žádný zápas. Jenom Všesokolský slet v Praze nám odlákal několik tradičních běžců. I tak se do tratě Š 11° vydalo hezkých 46 účastníků. A opět nám vzrostla účast v kategorii chodců na zatím rekordních 28. Těší mě, že se nám daří naplňovat záměr této naší akce a tím je „okysličení kulturou znavených těl účastníků festivalu“.

Po úvodní rozcvičce pod vedením zkušené běžkyně Romany Rejzkové vyrazilo k cíli 18 běžců a běžkyň. Pro jis-

totu doplňuji, že žádné jiné pohlaví jsme při registraci účastníků nezaznamenali. I když ve stínu, přesto na první občerstvovací stanici, jako obvykle, dohlížel na kondici chodců a běžců lékař – Moniko díky! Ale zaznamenali jsme i jeden drobný nedostatek, na kterém budeme muset do příště zapracovat – umělecký přednes Šrámkových veršů se letos neuskutečnil, protože náš dvorní interpret byl u fyzioterapeuta.

A JAK TO TEDY DOPADLO?

Umístění muži:

1. Jiří Kerner 45min:58sec
2. Bruno Zahradník 55min:50sec
3. David Panýr 56min:51sec

Umístění ženy:

1. Lucie Fruhaufová 53min:04sec
2. Staňa Medková 59min:30sec
3. Kateřina Stašková 59min:59sec

Při odměňování medailistů došlo ke dvěma kuriózním okamžikům. Nejprve nebylo možné předat náš 11° diplom za 2. místo v kategorii mužů z důvodu nezletilosti. A diplom tak musel převzít otec oceňovaného běžce.

Druhou zvláštností bylo, že jsme s ročním zpožděním mohli osobně pogratulovat k zisku mimořádné ceny poroty za nejkrásnější sportovní úbor na Š 11° 2023. I letos nás chodkyně Hedvika Landová příjemně potěšila svými proužky. Je to počin hodný následování a pánům chodcům by na trati jistě slušel slaměný klobouk vzor FŠ.

Všem zúčastněným se závod líbil i díky výborné atmosféře, kterou v prostoru startu a cíle zajišťoval moderátor Jindra Bada. Ti, kdo nepřišli, mohou snad jen litovat a těšit se na příští ročník.

Za organizační tým Vás srdečně zdraví
a zve Jan Jirásek

FESTIVAL ŠRÁMKOVA SOBOTKA

Foto: M. Cáb

s dlouhou tradicí, ke které se pravidelně připojuje i naše knihovna. Účast na ní není samozřejmá, děti se k ní musí během celého školního roku pročíst, proplout postupně všemi ostrovy plnými krásných knížek. Úkol to nebyl snadný, s přibývajícím věkem čtenářů se zvyšoval i počet přečtených knížek. Do cíle se nakonec pročetlo dvacet statečných čtenářů a ti se také Noci zúčastnili.

A jaká že byla letos Noc s Andersemem? Celý večer jsme strávili s Harrym Potterem. Moudrý klobouk děti rozdělil do čtyř kolejí (překvapivě nikdo neprotestoval proti Zmijozelu) a celý večer se nesl v duchu souboje o školní pohár. Malí čarodějové si sami vykouzlili své hůlky a klobouky, prokázali své znalosti o světě kouzelníků, vyzkoušeli si základní kouzla a pak kouzlem přivolali i svého patrona a zdatně trénovali na famfrpál. Nabrali další síly při noční hostině a pak vzhůru na tajemnou stezku za kamenem mudrců. Bohužel nám nepřálo počasí, lilo jako z konve, tak jsme se všichni ponořili místo do tajemných zákoutí soboteckého kostela a jeho zahrady do hlubin sklepení. Svůj kámen mudrců nakonec získal každý,

a protože, světe div se, všechny koleje získaly stejný počet bodů, spravedlivě se dělil i poklad, který se vykutálel ze školního poháru. Vyhráli všichni.

Usínalo se opět s Harrym Potterem, tentokrát ve vynikajícím podání Jiřího Lábusa, který audioknihou namluvil.

Jedna čtenářská hra je minulostí a další se už začíná chystat. Doufám, že se za necelý rok bude v knihovně opět spát. MŠ

hodně zavolal a vystřelil si z něj, vypadá to jako nevinná lumpárna. Jenže sluchátko vzápětí Toma sežere. Richardovi nikdo nevěří a po zmizení dalšího spolužáka ho čeká pobyt v nápravném zařízení. Jak dokáže, co se doopravdy stalo? A není náhodou všechno úplně jinak?

☞ PEŘINA, Tomáš: **Tam uvnitř něco je!** Tato kniha je od prvního pohledu podivná a něco se v ní ukrývá... Ač je určena dětem, má šanci stát se zásadním knižním titulem pro celou rodinu, protože imaginace Tomáše Peřiny umocněná výtvarným projevem Františka Skály – to je hodně silná káva! Takhle poetickou dětskou poezii jste dost možná ještě nečetli a zcela určitě zase dlouho číst nebudete.

☞ JAŠOVÁ, Jana: **Krutý měsíc.** Druhé covidové Velikonoce. Zemi svírají nejpřísnější epidemičká pravidla včetně zákazu nočního vycházení. Přesto se Tamara uprostřed noci probudí v autě na lesní cestě. Je celá od krve a z posledních hodin si nic nepamatuje. Netuší, čím je ta krev, ani kam zmizel její čtrnáctiletý syn Ben. Vesnici v Lužických horách, kde trávila matka se synem sváteční víkend, posedne paranoia. Kam až vedou kořeny spletitého případu? A podaří se chlapce najít, než se po něm nadobro slehne zem?

Naučná literatura

☞ KÖNIGOVÁ, Lucie. **(Ne) gramotný rodič: jak uspět jako rodič.** 2. vydání. Praha: Lucie Konigova, 2019. ISBN 9788027063321.

☞ ŠTIFTER, Jan. **Za tichem: Novohradské hory.** V Praze: Motto, 2024. ISBN 9788026726388.

☞ TROJAN, Pavel. **Polské přimoří: průvodce na cesty.** Praha: Gatyer, 2024. ISBN 9788090879966.

Jan Trč

ZAKLADATELKA VE STÍNU?

Jedním z největších závazků letošního ročníku Šrámkovy Sobotky bylo připomenout osobnost své zakladatelky Miloslavy Hrdličkové Šrámkové, která by na podzim oslavila 140. výročí narození. Na divadelní představení Milka an sich?, které jí bylo v průběhu 68. ročníku věnováno, vás už pochopitelně pozvat nemůžeme, stále ještě ale můžete vyrazit do Městské knihovny Fráni Šrámkova, kde je do konce prázdnin k vidění výstava *O Milce*.

Prostřednictvím archiválií z písemné pozůstalosti poznáte paní Milku jako moderní a činorodou ženu – první českou samosprávnou úřednici, bojovnici za práva žen, aktivní účastnici protifašistického odboje, ale také vášnivou

cestovatelku, autorku a samozřejmě partnerku Fráni Šrámkova. Právě vztah s básníkem, který trval téměř pět dekad, se stal impulzem k tomu, aby oslavenkyně založila v Sobotce Šrámkův dům s muzeem a archivem, v neposlední řadě také festival Šrámkova Sobotka.

Věřme, že představení a výstava byly prvními z řad pokusů tuto inspirativní ženu pomyslně navštívit a vrátit do veřejného povědomí. Ačkoli by bylo milné tvrdit, že by se paní Milka cítila být ve stínu básníkově, jak čas plynul, jako by však pomalu ustupovala do ústraní. Je to každopádně osobnost, kterou bychom si v kontextu města a festivalu měli připomínat, ke které stojí za to se vracet.